

РЕЦЕНЗИЯ
по дисертационен труд
за получаване на научна степен
“ДОКТОР НА НАУКИТЕ”

Автор на дисертационния труд: Петр Ярош

Тема на дисертационния труд: УПРАВЛЕНИЕ НА ЕФЕКТИВНОТО РАЗВИТИЕ НА ТЕРИТОРИАЛНО-СТОПАНСКИТЕ ЗОНИ В ПОЛША

Рецензент: проф. д-р Миглена Темелкова,

Висше училище по телекомуникации и пощи

Основание за настоящата рецензия е Заповед №243 от 5 март 2019 г. на Ректора на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър”

1. Актуалност на разработвания в дисертационния труд проблем в научно и научноприложно отношение

Актуалността на дисертационния труд се определя от важноста на разглеждания в нея основен проблем – реализирането на ефикасен модел за управление развитието на териториално-стопанските зонални формирвания или Special Economic Zones (SEZ). Това налага научното осмисляне от докторанта на въпросите за:

- ✓ необходимостта от задействане на „точки за растеж“, каквито могат да станат специфичните икономически зони на полска територия;
- ✓ максимизирането на получаваните изгоди от различен характер и минимизиране рисковете и заплахите за осигуряване на националната икономическа безопасност, свързани с функционирането на специфичните икономически зони в Полша.

Обект на изследването е процесът на развитие на специализираните икономически зони в Полша.

Предметът на изследването обхваща теоретичните, методологическите, както и практическите аспекти на управление на ефективното развитие на полските икономически зони в условията на въздействие на външни фактори (екстерналии).

Дисертационният труд на Петр Ярош е интересен и с елементи на иновативност по отношение на теоретичност, емпиричност и практико-приложност. Дисертацията е написана на сравнително добър научен език със съответната теоретична терминология и понятиен апарат, стилът е добър.

2. Степен на познаване състоянието на проблема и творческа интерпретация на литературата

В своето изследване Петр Ярош използва **226 книжни и виртуални източника, 183 от които са на кирилица**, сред които научни статии, монографии, учебници и учебни помагала. Около **16% от използваните източници са издадени през и след 2014 година**. Библиографската справка дава основание да се заключи, че подбора и обхвата на използваната научна литература са безспорна предпоставка за задълбочено изследване по темата с научен и с научно-приложен характер, но заглавията в приложената библиографска справка не отразяват напълно последните тенденции в научната литература по изследваната проблематика. Същевременно анализът на библиографската справка сочи, че използваните и цитирани в дисертацията източници представят развитието на специфичните икономически зони в глобален аспект.

3. Кратка аналитична характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд на докторантката Петр Ярош е с обем 376 стр. Структуриран е съобразно изискванията за дисертационно изследване и съдържа въведение, четири глави, заключение, библиография, приложения с таблици. Не са ми представени доказателства, че резултатите от изследването в дисертационния труд са докладвани на различни научни конференции, семинари и кръгли маси.

Съдържанието на всяка от главите е разпределено в отделни параграфи.

Във **въведението**, авторът разглежда и обосновава актуалността на изследването си, обекта и предмета на анализа, целта, изследователските задачи и хипотези, методологията, ограничителните условия и приносните моменти в изследването.

В **първа глава** от дисертационния труд се разглежда теоретичната и методологичната същност на управлението на развитието на специфичните икономически зони. В нея теоретично е дефинирано понятието специфична икономическа зона, еволюцията на типовете икономически зони и особеностите на тяхното развитие, анализ на научните подходи за управление развитието на специфичните икономически зони.

Във **втора глава** са разгледани методическите основи и критериалните подходи за оценка на ефективното управление на специфичните икономически зони. Направена е оценка на ролята на държавата за развитието на специфичните икономически зони, представени са методически подходи за оценка на ефективното функциониране на специфичните икономически зони и методически инструментариум за определяне ефективността на тяхното управление.

В **трета глава** е направена оценка на съвременното развитие на икономическите зони в Полша. Представени са факторите и предпоставките, определящи ефективното развитие на специфичните икономически зони в Полша, направени са различни анализи, посредством които авторът оценява развитието на икономическите зони.

В **четвърта глава** на дисертацията са дефинирани направленията и пътищата за постигането на ефективно управление в развитието на специфичните икономически зони в Полша. Проследени са мерките на държавата за стимулиране развитието на тези зони, както и е направена оптимизация на управлението на ефективното развитие на икономическите зони. Представен е концептуален модел на държавното стратегическо управление на развитието на икономическите зони в Полша, а националната бенчмаркинг – система е разгледана като средство за повишаване на ефективността на функционирането на специфичните икономически зони в Полша.

В **заключението**, Петр Ярош обобщава основните изводи, до които достига в разработката си.

По проблемите, третираны в дисертационния труд **са представени публикации** в научни издания в Полша и чужбина – 3 монографии, 3 публикации в международни научни издания и 29 публикации в други издания и конференции.

4. Основни научни и научноприложни приноси

В представената дисертация, основните научни и научно-приложни приноси могат да се групират както следва:

- ✓ обогатяване, конкретизиране и прецизиране на съществуващи научни знания;
- ✓ приложение на съществуващи методи за решение на конкретен проблем с формулирани изводи и препоръки за практиката;
- ✓ генериране на нови методи за изследване.

Основни научни приноси:

1. Уточнена е същността на понятието териториално-стопанско зонално формиране (SEZ) в условията на нарастващи рискове и заплахи за националната сигурност в икономическата глобална система
2. Допълнена е съществуващата класификация на териториално-стопанските зони с признака „характер на въздействието върху икономическата безопасност“.
3. Предложен е интегративен концептуален методологически модел за управление развитието на SEZ, който съчетава 19 научни подхода: 6 научни подхода (системен, комплексен, регионален, хармонизиращ, кибернетичен, синергетичен), и 13 (ресурсен, адаптивен, факторен, структурен, информационен, оптимизационен, поведенски, ситуационен, маркетингов, глобалистичен, стратегически, процесен, проектен) помощни подхода за решаване на конкретни задачи при функционирането на териториално-стопанските формирования със специален режим на функциониране.
4. Предложена е за използване модифицирана от автора съществуваща методика за оценяване резултативността на функциониране на SEZ.
5. Разработен е концептуален модел за стратегическо управление на развитието на териториално-стопанските формирования със специален режим на функциониране.

Основни научно-приложни приноси:

6. С цел повишаване ефективността на държавното регулиране се предлага използване на концепцията за анализ на заинтересуваните кръгове (stakeholder analysis), което ще позволи да се преодолеят недостатъците на съществуващия подход за оценяване ефективното управление на развитието на SEZ.
7. Предлага се на микроравнище (на равнището на SEZ) да се използва комплексна система за управление, базираща се на BSC-подхода.
8. Предложено е за внедряване и е обосновано стратегическо направление за държавно стимулиране развитието на технопарковите формирования като прогресивни форми на SEZ, които съвместяват ефект „3 в 1“ като: катализатор на регионалното развитие; мотиватор на иновационно-инвестиционната активност; инструмент за нарастване на националната конкурентоспособност чрез повишаване дела на износа на полски интелектуален продукт.
9. Доказана е целесъобразността от внедряване на национална система за бенчмаркинг на SEZ.
10. Предложен е за практическо прилагане модел за формиране на стратегически решения за развитието на SEZ въз основа на бенчмаркинг.

Приемам, че посочените приноси са лично дело на докторанта. Основание за това ми дава и факта, че повечето от представените към доктората трудове са самостоятелни, а не в съавторство.

Не са представени документи за внедрявания на научни постижения на докторанта.

5. Значимост на приносите за науката и практиката

Приносите на Петр Ярош за науката и практиката се свързват с доразвитата и надградена теоретично-концептуална и практико-приложна рамка в областта на управлението на ефективното развитие на териториално-стопанските зони в Полша. Научните постижения на докторанта са публикувани в редица рецензирани издания, докладвани са на конференции, с което са станали известни на научната общност. Налице е многократно покриване на количествените показатели, предвидени от ЗРАКРБ и ППЗРАСРБ за получаването на научната степен „доктор на науките“.

6. Обобщение на силните страни на дисертационния труд

Най-съществените преимущества на дисертационния труд са:

- ✓ Дисертационният труд е свързан с актуална и значима от научно естество проблематика.
- ✓ В структурно отношение са покрити в голяма степен изискванията по отношение структурирането на дисертационен труд с обосновавана актуалност, обект и предмет на изследване, цел, задачи и изследователска методология.
- ✓ Дисертацията е базирана на широк обем изследвани научни източници.
- ✓ Докторантът демонстрира изследователски умения - познава предимно теоретичната материята по темата, прави опит за открояване на научни и практико-приложни проблеми по изследваната тематика.
- ✓ Всяка от главите завършва с изводи и обобщения.
- ✓ Предложена е комплексна методика за оценка ефективността на функциониране на специфичните икономически зони.
- ✓ Разработена е схема на оценка ефективността на модела за управление.
- ✓ Изследваната проблематика е пречупена през основната парадигма на стратегическото управление.

7. Препоръки и бележки

По дисертационния труд бих направила следните **препоръки и бележки**:

- ✓ Наложително е по-ясното заявяване на научните приноси на представеното изследване.
- ✓ С оглед постигането на по-широк обхват на изследването, авторът се е разпрострял върху доста проблеми, понятия и методи, с което на моменти се губи акцентът на заложените във въведението цел и задачи на изследването.
- ✓ Библиографската справка следва да бъде по-актуална.
- ✓ Дисертационният труд няма осезаем практико-приложен характер.
- ✓ Авторът не е формулирал приносите на разработката си.
- ✓ Не е ясно дали е апробиран предложението за практическо прилагане модел за формиране на стратегически решения за развитието на специфичните икономически зони въз основа на бенчмаркинг.

8. Лични впечатления от докторанта

Не познавам лично докторанта.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представеният за рецензиране дисертационен труд намирам за завършен и за отговарящ на изискванията на българското законодателство и практика при присъждане на научната степен „доктор на науките”. Видно е, че Петр Ярош е открил актуална тематика, която се нуждае от цялостно изследване и анализ.

Приемам претендираните от Петр Ярош приноси с определена редакция, като считам, че в представения от кандидата дисертационен труд, основните научни и научно-приложни приноси могат да се групират както следва:

- ✓ обогатяване, конкретизиране и прецизиране на съществуващи научни знания;
- ✓ приложение на съществуващи методи за решение на конкретен проблем с формулирани изводи и препоръки за практиката;
- ✓ генериране на нови методи за изследване на определен научен проблем.

В заключение:

Като имам предвид актуалността на разглежданата тематика, направения теоретичен озор и анализираната библиография, **считам, че дисертационният труд на Петр Ярош има елементи на научна новост, поради което считам, че може да му бъде присъдена научна степен „доктор на науките” по докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство” в ПН 3.7 „Администрация и управление”.**

София, 18 март 2019 г.

РЕЦЕНЗЕНТ:.....
/проф. д-р Миглена Темелкова/